

דבר חריף ב – מקורות

סעיף ד: ביטול דבר חריף שנחתך ברוב

בית יוסף יורה דעה סימן צו

ד (א) כתוב בשבלי הלקט (ח"ב סי' לז) בשם ה"ר ישעיה לימוני"ש של גוים מן הדין לאסרם שחותכים אותם בסכין שלהם ואגב חורפייהו בלעי אלא מפני שחותכים רבים בסכין אחד וממלאים מהם חביות יש לומר שבטל טעם הסכין בהם ובודאי ראשון ושני היה ראוי לאסרם אלא מפני שאין ניכרים הם בטלים ברוב הילכך שרו

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צו: ד

מי לימוני"ש שמביאים העו"ג, וכן חתיכות דג מליח שמביאים העו"ג בחביות, מותרים. הגה: מפני שמביאים הרבה ביחד, ואף אם נאסרו מקצתן שנחתכו בראשונה עם סכין של עובד כוכבים, נתבטלו באחרים הנחתכים אחר כן, שאינן נאסרין, כי כבר נתבטל טעם הסכין בראשונים ולכן כולם מותרים. וכל כיוצא בזה (בית יוסף בשם שיבולי לקט). ולכן אוכלין בקצת מקומות הכרוב שקורין קומפש"ט, אע"ג דפרוס וחתוך. ויש מקומות שמחמירין בזה, ואין לשנות המנהג (מהרי"ו סימן מ"ט), אבל שאר דברים שאין חריפין, כגון תפוחים או לפתות יבשים וכדומה, נוהגין בהן היתר כמו בלימוני"ש ואין להחמיר כלל (ארוך).

יש להקשות על הדין של השבלי הלקט, הרי הנימוק של "כבר נתבטל טעם הסכין בראשונים" נראה ששייך רק לגבי ממשות של בשר שכרוש על הסכין, אבל, לכאורה, לא לגבי הבליעות בתוך הסכין. ולפי מה שהשלחן ערוך מביא בסעיף א, שדבר חריף יכול להוציא הבלוע בסכין, למה פוסקים כאן כמו השיבולי הלקט? הפוסקים הביאו כמה תירווצים:

ב"ח יורה דעה סימן צו

לדידן דנהגינן כספר התרומה דבחתך צנון אפילו בסכין שאינו בן יומא דינו כבן יומא דדמי לקורט של חלתית והוא הדין כרישין ובצלים וכל דבר חריף א"כ הני לימוני"ש כולם אסורים דכל חדא וחדא נאסרת ונעשה נבלה למאי דקיימא לן כרבינו תם ור"י דבשאר איסורים נמי אמרינן חתיכה נעשית נבילה וכ"כ רבינו באורח חיים בהלכות פסח סימן תמ"ז (עמ' נד) דלדעת ספר התרומה זיתים שכבשן ונחתכו קודם פסח בסכין של חמץ שאינו בן יומו דחזרו הזיתים כולן חמץ ודכוותיה בנחתכו בסכין של גוים דכולן אסורים לדעת ספר התרומה והוא הדין בלימוני"ש ודלא כהגהת שלחן ערוך (ס"ד) שכתב להתיר בלימוני"ש כשבלי הלקט דליתיה לדידן ולפ"ז גם הכרוב שקורין קומפש"ט שהם כבושין שלמים או חתוכים לשנים ושלוש ואח"כ כשהוא כבוש חותכין אותם הגוים דק דק אסורים דאז חמוצים וחריפים הם לאחר שנכבשו

הב"ח באמת דוחה הפסק של הש"ע ורמ"א מכח הקושיא

ש"ך יורה דעה סימן צו: כ

מי לימוני"ש כו' ... וכתב הב"ח ... עכ"ל ולדעתי לישנא דשכולי לקט שבטלה **טעם** הסכין כו' משמע מה שבלוע בסכין אלא נראה דמודה לשה"ת דצנן וכיוצא בו דחריפי טובא דמחליא להו לשבח אלא דס"ל דלימוני"ש וכיוצא בו כיון שאינם חריפים כמו הצנן א"כ לא מחליא אלא מה שבלוע בדופני הסכין שנתבטל בראשון ושני דזה הוי מחליא ליה ושוב אין כח להלימוני"ש להשוות לשבח מה שבלוע מבפנים [אלא] מה שנתבטל כבר דודאי בצנן ודכותיה שהוא חריף טובא אפילו מה שבלוע מבפנים משוי ליה לשבח משא"כ בלימוני"ש וזה מוכרח בדברי הרב דאל"כ היו דבריו סותרים זא"ז דהרי כתב בס"א דאם חתך הצנן דק דק צריך ס' נגד כולו אלמא דלא נתבטל טעם הסכין וא"כ ניחא דזיתים דאינם חריפים כ"כ אפילו כמו לימוני"ש אינם מבטלים טעם הסכין אפילו מה שבלוע בדופני הסכין מבחוץ ודוק או י"ל דזיתים הוי חריפים כמו צנן וכדאמרינן בערובין דאמרה יונה יהיו מזונותי מרורין כזית כו' א"נ דודאי לענין דינא אין לסמוך אזה דכבר נתבטל טעם הסכין ומה"ט כתב הרב דמקום שנוהגים להחמיר אין לשנות והיינו דאסורים הזיתים אלא משום דבלימוני"ש ודכותיהו נוהגין היתר כתב הרב דיש ליישב המנהג ויש לסמוך אהאי טעמא דכבר נתבטל כיון דאפשר נמי לומר דחתכו אותם בסכין חדשה שיש להם כלים מיוחדים לכך וכדאמרינן בזנגב"ל בס"ב אלא מספיקא אסרינן להו והלכך סמכינן אהך סברא דנתבטל כו' ליישב המנהג כיון דבלא"ה יש פוסקים מתירין אפילו בצנן בסכין שאינו בן יומו וגם יש פוסקים דדוקא צנן הוי חריף ולא שאר דברים ...

הש"ך מסביר שליומנים אינם כ"כ חריפים כמו צנן, אבל הם חריפים קצת, לפיכך יכולים להוציא הטעם הבלוע בשטח הסכין, אבל לא הבלוע בתוך הסכין, ולאחר כמה חתיכות כבר הוציא כל מה שבלוע בשטח הסכין.

סעיף ה: חתיכת דבר שהוא קצת חריף או מתוק

תלמוד בבלי מסכת חולין דף קיא:-קיאב.

צנן שחתכו בסכין שחתך בה בשר - אסור לאוכלו בכותח, וה"מ צנן דאגב חורפיה בלע, אבל קישות - גריר לבי פסקיה ואכיל, קילחי דליפתא - שרי, דסילקא - אסירי, ואי פתך בהו דליפתא - שפיר דמי.
רש"י שם:

ואי פתך בהו דליפתא - ערבן בעת חתוכן שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם הימנו.

כשרש"י כותב "טעם השמנונית" האם הכונה לשומן בעין, אז, לכאורה, אם הסכין ודעי נקי, לא צריך לעשות כלום, או האם הכונה לאפ' אם הסכין נקי, ואפ' דבר מתוק יכול להעביר טעם כדי לחייב הדחה? הנימוקי יוסף מסביר כמו האפשרות הראשונה:

נימוקי יוסף (בשיטת הקדמונים) מסכת חולין דף קיא עמוד א

קישות ואבטיח. אין מפליטין את הבלוע כלל: גריר לבי פסקיה. משום שיש שמנונית על פני הסכין, ואינו ניכר. וכשחתכו נדבק במקום חתך. ולפיכך גריר. דהדחה לא אפשר בהו, משום דלחין הן ורכין, והדחה הוה מבליעתן טפי

ר"ן על הר"ף מסכת חולין דף מא עמוד א

ודוקא צנון דאגב חורפיה בלע אבל קישות ואבטיח גריד לבי פסקי ואכיל. גורד מעט בסכין במקום חתך ואוכל אף בכותח וא"ת ואמאי לא סגי להו בהדחה י"ל שמתוך לחותם אי אפשר להדיח אותן דאדרבה ע"י הדחה היה נסרך יותר ולפיכך גורד אותם ודיו והגרידה פחותה מן הקליפה שהקליפה צריכה שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולה כאחד מה שאין צריך כן בגרידה. ונטילת מקום המזכר בפרק כיצד צולין [דף עה ב] הוא יותר מן הקליפה שצריך להעמיק וליטול חתיכה עבה קצת ובגמרא [דף קיב א] אמרינן קולחי דלפתא שרו דסילקא אסור ואי פתיך בהו דליפתא שפיר דמי והכי פירושו קולחי דלפתא שרו לפי שהלפת אינו חריף אלא מתוק ואין טעם שומן ניכר בו ומשמע לי דכיון דאמרינן שרו סתמא דלא צריכי מידי לא גרידה ולא הדחה וכן מטיין דברי רש"י דסילקא אסור לפי שנתן בהם טעם ואי פתיך בהו דליפתא שחתך אחת של לפת ואחת של תרדין הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ואין התרדין מקבלין טעם ממנו:

הר"ן מוסיף כמה נקודות חשובות: (1) בעיקרון הדחה היתה מועילה להתיר קישות ואבטיח, אלא יש בעיא מעשית שהדחה היתה גורמת להבלעת הטעם בשר. (2) הוא מגדיר השיעור של "גריד לבי פסקי" (הוא פחות מקליפה). (3) דבר חריף שנחתך אם סכין לאחר שחתך בו לפת, מותר בלי כלום.

תורת הבית הארוך בית ד שער א

וסילקא מושכת היא בטיבעא וזה ידוע ואין הדחה מספקת לה ולפיכך אסורה כצנון/כצנון/ ואי פתיך להו ליפתא שרי בהדחה שמתיקות הלפת מונעת ממנו אותו כח ולפיכך בהדחה בעלמא שרי

הרשב"א מוסיף שלמרות שהגמרא סתמה, שאם חתך לפת לפני הסלק שמותר, באמת עדיין צריך הדחה.

יוצא מהר"ן ורשב"א, שקישות ואבטיח צריכים גרידה במקום החיתוך, והוא במקום הדחה, וגם סלק או צנון לאחר לפת צריך הדחה. הרשב"א משוה בין סלק לצנון, כלומר, גם צנון מותר לחתוך לאחר לפת, וכן נפסק בש"ע. אבל, עיין בהרחבות שהבית יוסף מפלפל בזה. גם נראה מהרשב"א שרק לפת, בגלל המתיקות שלו, יכול למנוע הבלעת בליעות הבשר לתוך הצנון שיחתוך אחר"כ, אבל לדבר אחר שאינו מתוק, אפילו אם אינו חריף, אין הכח הזאת. ויש לעיין, האם ללפת יש כח למנוע הבלעת הבליעות לתוך הצנון לעולם, או לא (אולי מועיל רק לחתוך חתיכה אחת בצנון)?

בית יוסף יורה דעה סימן צו

היה נראה לי דכיון שחתך בו לפת פעם אחת נתבטל טעם הסכין ואפילו יחתוך בו כמה פעמים צנון וכיוצא בו שרי בהדחה אלא שמצאתי לסמ"ג (לאוין קמ נג ריש ע"ג) שכתב ועוד מיקל אם חתך חתך אחד של לפת וחתך אחד של תרדים וכן תמיד לפי שמתיקות הלפת מבטל טעם השמנונית מן הסכין ע"כ ובאמת דלישנא דאי פתיך בהו הכי דייק שאל"כ הכי הוה ליה למימר ואי חתיך ביה ליפתא ברישא שפיר דמי

שולחן ערוך יורה דעה הלכות בשר בחלב סימן צו: ה

חתך קישואים בסכין של בשר, מותר לאכלם בחלב בגרידה בלבד, שיגרוד ממקום החתך. ואם חתך בו לפת, אפילו גרידה אינו צריך, אלא הדחה בעלמא. ולא עוד אלא אפילו צנון שחתך אחר הלפת, שרי בהדחה כמו הלפת, לפי שטעם הלפת משונה ומבטל טעם הנפלט מהסכין.

הגה: ודוקא לפת, שטעמו משונה, אבל ירק או לחם ושאר דברים, לא. ואפילו בלפת אין להתיר לחתוך צנון רק פעם אחת, אבל לא הרבה פעמים, אם לא שחתך כל פעם לפת בין חתיכת צנון לצנון (ב"י בשם סמ"ג).

הש"ע פוסק כמו הרשב"א, שאם חתך צנון לאחר לפת, צריך הדחה. הרמ"א מוסיף, על פי הסמ"ג, שמותר לחתוך רק חתיכה אחת של צנון לאחר כל

חיתוך בלפת. הט"ז ס"ק יד, והש"ך ס"ק כא הביאו הר"ן שלא עושים הדחה בקישואים מסיבות מעשיות.

ש"ך יורה דעה סימן צו: כא

בגרידה לבד - והוא פחות מקליפה שהקליפה צריך שתהא גסה קצת כדי שתוכל להנטל כולו כאחד משא"כ בגרידה ר"ן מיהו בגרידה סגי **אע"פ שסתם סכין שמנוניתו קרוש על פניו** דמדינא הוי סגי בהדחה כמו בלפת כיון דצונן בצונן הוא אלא שמתוך לחותה א"א להדיח אותה דאדרבה ע"י ההדחה נסרך בהם יותר ולכך סגי בגרידה וכמ"ש הר"ן ובת"ח שם ד"י מביא טעם אחר ע"ש האו"ה ע"ש:

נראה מלשון הש"ך שאם הסכין ודעי נקי, לא צריך כלום

➤ **האם יש מצבים שכן יהיה אפשר לעשות הדחה במקום גרידה?**

פתחי תשובה יורה דעה סימן צו: ה

שיגרור ממקום החתך - עיין בתשובת חות יאיר סימן קע"ט בדג שנפתח בסכין של עובד כוכבים והורה שידיחנו וישפשף במקום נגיעת הסכין יפה יפה ואף דקיי"ל בסי' צ"ו חתך קישואים בסכין של בשר בעי גרידה מפני שהקישואין לחין וה"נ בדג. י"ל דשם דבר קל הוא לגרוד קצת מבי פסקי שלא מיירי כשנחתכו דק דק דאיך יגרוד כל חתיכה קטנה מכל צדדיו ועוד דאם נחתך דק דק אפשר דמותר ע"י החתכים האחרונים כבהגהה הסמוכה שם משא"כ בדג שא"א לגוררו ללחותו ואם נאמר לקלוף מקום החתך יפסיד כולו וכו' עד מ"מ אמרתי שישטוף עליו מים ויעבור עליו בכח חודו של סכין וגרידה ממש מבשר הדג לא בעי ואפילו ידעינן שהסכין ב"י די בכך ע"ש:

➤ **האם מותר לכתחילה, לחתוך לפת כדי לחתוך צנון? לאחר שכבר נחתך לפת?**

ש"ך יורה דעה סימן צו: כג

שחתך אחר הלפת שרי - לכאורה משמע מלשון זה דלכתחלה אסור לחתוך בו צנון לאכלו עם בשר אע"פ שכבר חתך בו לפת וכדכתב בת"ח שם בשם או"ה אבל מהרש"ל באו"ש ובספרו שם חולק על האו"ה ומתיר אפילו לכתחלה והכי משמע מל" ב"י שכתב על הרשב"א דלא מתיר כשחתך לפת אלא לסילקא וז"ל אבל ש"ד וסה"ת ורבינו מתירין בהדיא לחתוך אפילו צנון עכ"ל ובאמת משמע כן בל" סה"ת וש"ד וטור ע"ש ודוק וכ"כ האגודה פ' כ"ה סי' קכ"ו ואין להקשות כיון דהצנון עכ"פ בעי הדחה ניהוש לכתחלה דלמא משתלי ואכיל עם בשר בלא הדחה כדאסרינן בר"ס צ"א להניח בשר בקערה של איסור צנון מה"ט דשאני התם דמיד כשהניחוהו בקערה צריך הדחה משא"כ כאן דאם רוצה לאכלו כך שרי הלכך לא חיישינן דלמא משתלי ואכיל עם בשר וכעין זה חלקתי בסי' ס"ט ס"ק פ"ג ע"ש אי נמי שאני הכא דהדחה נמי היא חומרא בעלמא דהא כבר נתבטל הטעם בלפת גם בש"ד וסה"ת וסמ"ג לא הוזכר הדחה זו מיהו ודאי לחתוך לכתחל' לפת כדי לחתוך בו אח"כ צנון משמע בש"ס ופוסקים דאסור:

הש"ך פוסק שאסור לחתוך לפת כדי לחתוך צנון אח"כ, אבל אם כבר נחתך לפת, מותר לכתחילה לחתוך צנון.